

Zakaj kaže mladina malo volje za študij

Pri slovenski mladini tako na tej kot na oni strani meje je opaziti že precej let, da njeno zanimanje za študij vedno bolj poje-
ma. Tiste gimnazije v Sloveniji, ki so bile pred leti kar preveč polne in so morale od-
klanjati vpis novih dijakov, so danes napol-
prazne in ponekod še komaj spravijo sku-
paj prvi razred. Fantje kažejo celo manj ve-
selja do študija kot dekleta. Pri slovenski
mladini na tej strani meje pa se kaže ta ne-
volja do študija predvsem, kar zadeva študij
na univerzi. Nekateri se po maturi sploh ne
odločijo za univerzitetni študij. Drugi pa se
sicer vpišejo na univerzo, a študij kmalu
opustijo in si rajši začno sikati kakšno
službo.

Glede na dejstvo, da je mladina nekdaž z
veseljem stremela po akademski izobrazbi, ki
ji je odpirala obzorja in vrata na vse strani,
si je to današnje nevoljo slovenske mladine
do visokošolskega študija težko razložiti. Pra-
ve ankete ni glede tega še nihče opravil med
mladino, toda iz raznih zasebnih poizvedo-
vanj je razvidno, da ima ta pojav več vzro-
kov. Eden izmed teh je v pomanjkanju pra-
vega cilja, lahko bi rekli tudi idealizma. Mla-
di v študiju ne vidijo nekaj takega, kar ne
zadeva samo njih, ampak tudi narod. Ne po-
vezujejo več svojega študija z narodno usodo.
Niti na misel jim ne pride, da bi lahko potem,
ko bi dokončali univerzitetni študij, veliko
več koristili svojemu narodu v njegovem
težkem boju za obstanek in za uveljavljanje
v današnjem svetu, bodisi kot politiki ali kot
intelektualni delavci, znanstveniki, vzgojite-
lji, pisatelji in podobno. Zaradi pomanjkanja
pravega narodnega cilja in zavesti jih ne mi-
ka, da bi se kot znanstveniki posvetili razi-
skovanju takojmenovanih nacionalnih ved,
kot so zgodovina, slovenistika, arheologija,
etnografija in podobno. Prav tako jih iz iste-
ga razloga ne mika, da bi kot tehnični inte-
lektualci pomagali svojemu narodu na višjo
stopnjo materialne oziroma socialne blaginje.
Mislijo samo nase.

Drugi vzrok odpora proti visokoškemu
in celo že proti srednješkemu študiju je
zasebna miselnost. Mladim ljudem se
ne ljubi pet ali več let študirati na univerzi
brez plače, ko pa lahko že takoj po srednji
šoli dobijo kakšno službo. Glavno jim je ta-
kojšnja plača; pri tem ne razmišljajo o dej-
stvu, da bi imeli po končanem univerzitet-
nem študiju veliko boljše plačo in da bi imeli
v poznejšem življenju kot akademsko izo-
braženi ljudje neprimerno boljši in vplivnej-
ši položaj ter veliko bolj odprto pot v svet.

Tretji vzrok odpora proti univerzitetne-
mu študiju je zgodnje erotično življenje da-
našnje mladine. Vsi se hočejo kmalu poro-
čiti, zato pa je treba tudi zaslužiti, in tako
se odločijo za prvo službo, ki se jim ponudi,

Izjava nosilca liste Slovenske skupnosti

Se teden dni nas loči od volitev v deželni svet
Furlanije - Julijske krajine. Ob tem za Slovence
zelo pomembnem dogodku smo zaprosili nosilca
liste Slovenske skupnosti in dosedanjega deželnega
svetovalca Draga Štoka za krajšo izjavo. Dr. Štoka
je tako dejal:

Vsake volitve so mejnik, ko naredimo ob-
račun opravljenega dela in načrtamo bodoče
delo. V tem smislu so bližnje deželne volitve
še toliko bolj važne. Te bodo že tretje volitve
v najvišji organ dežele Furlanije - Julijske
Benečije. Po svoji pomembnosti spadajo de-
želne volitve dejansko na isto raven kot par-
lamentarne.

Pomislimo samo na to, da je ustanovitev
dežele omogočila vsem Slovencem od Trsta
do Trbiža, da skupaj nastopamo, da imamo
v deželnem svetu možnost vsak dan govoriti
o naših narodnostnih, socialnih in gospodar-
skih vprašanjih in da nas mora poslušati
marsikdo, ki bi si raje zatislil ušesa!

To je skupno upravno telo, v katerem
smo združeni vsi Slovenci in je torej od-
prlo novo stran v našem boju za narodnost-
ne in socialne pravice. Zato je toliko bolj
razumljivo, da se vsi naši ljudje tako zelo za-
nimajo za te deželne volitve, ki so pred vrati.

Če pogledamo za trenutek na prehojeno
pot, vidimo, da smo kot Slovenska skupnost,
ki sem jo pet let zastopal v deželnem svetu,
le nekaj napravili, da smo nekatere kroge
zganili, da smo le uspeli v deželno zakono-
dajo vrniti besedo »slovenski«, ki je bila
dotlej prepovedana v deželnih zakonih, kot
je bila in je še ignorirana v deželnem statutu.
Ko se ozremo na opravljeno delo, vidimo, da
smo prodrli z zakonom o kazenski zaščiti
manjšin, da smo s svojimi močmi pripomo-
gli k izglasovanju zakona, po katerem bodo
naše občine prejele finančno pomoč za stro-
ške, ki jih bodo imele z dvojezičnostjo; vi-
dimo nadalje, da so naše organizacije prišle
do večjih sredstev, čeprav še ne zadostnih.
Vidimo, da smo uspeli skupaj z našimi ljud-
mi zaenkrat ustaviti zakonski predlog o kra-
ških rezervatih, ki bi ogromno škodil Krasu
in Kraševcem.

Ko gledamo na to opravljeno delo, nam
misel seveda sili naprej in na delo, ki nas

da bi se lahko poročili in si ustvarili eks-
stenco.

Posledica je ta, da se izobrazitvena struk-
tura slovenskega naroda slabša, posebno kar
zadeva akademsko izobražene ljudi, in da ima
to za posledico tudi splošno upadanje duhov-
ne in kulturne ravni.

Določen delež krivde za ta pojav pa ima
tudi današnja slovenska družba, ki ne goji
v mladini idealov, se jim celo roga, in goji
kult povprečnežev, med tem ko je zadobila
beseda idealist v tej družbi zasmehljiv in po-
niževalen prizvok.

čaka, če nam bodo rojaki za nadaljnjih pet
let zopet izkazali zaupanje. Program Sloven-
ske skupnosti je obširen in združuje hotenja
in želje vseh Slovencev v deželi Furlaniji -
Julijski Benečiji. Na podlagi tega zakona
si bomo tudi v bodočih petih letih deželnega
sveta prizadevali postaviti naš jezik na isto
raven, kot je jezik večinskega naroda. Priza-



devali si bomo za slovenski pouk v Bene-
čiji in Kanalski dolini, prizadevali si bomo
za pravično rešitev vseh naših socialnih, go-
spodarskih vprašanj, da bomo na svoji zem-
lji živeli človeka dostojno življenje. Naša
glavna skrb pa bo rešiti vsa naša narodnost-
na vprašanja, ker je čas, da pridemo do vseh
tistih pravic, ki jih mora vsak narod imeti. »

Skupna izjava

Ob deželnih volitvah, ki bodo 17. in 18.
junija letos, smo Slovenci, ki bivamo v trža-
ški, goriški in videmski pokrajini in ki se
čutimo povezane v delu in programu Sloven-
ske skupnosti, dali v javnost naslednji pro-
glas. Da bo vsa javnost točno obveščena o
vsebini proglasa, je slednji sestavljen v slo-
venskem in italijanskem jeziku ter v bene-
škem narečju.

Po destih letih obstoja avtonomne dežele
Furlanije - Julijske Benečije krivičen volivni
zakon brani Slovincem v tržaški, goriški in
v videmski pokrajini, da bi se na bodočih
deželnih volitvah predstavili skupaj, v enem
samem volilnem okrožju, z eno samo listo,
in tako zavarovali svoje koristi in pravice.

Zato vsi Slovenci v deželi:

— odločno protestiramo proti temu krivič-
nemu zakonu, ki deli slovensko narodno
skupnost na štiri volilna okrožja;

— zahtevamo, da italijanska poslanska zbor-
nica in novoizvoljeni deželni svet odpra-

(nadaljevanje na 2. strani)

Tudi na Koroškem nastop s slovensko listo

V zadnjem času je prišlo do več pomembnih dogodkov, ki tako ali drugače zadevajo življenje koroških Slovencev. Kot prvega naj omenimo zamenjavo predsednika socialistične stranke na Koroškem. Dosedanji predsednik Hans Sima na občnem zboru

V sredo, 13. t.m., bo ob 19.20 volilna tribuna ob bližnjih deželni volitvah. Za Slovensko skupnost bo nastopil nosilec liste in deželni svetovalec Drago Stoka. Oddaja bo razširjena po vsej deželi Furlaniji - Julijski krajini in bo na sporedu na prvem televizijskem kanalu.

namreč ni bil več izvoljen in skoraj gotovo je, da po prihodnjih deželnih volitvah leta 1975 ne bo več deželni glavar. Poznavalci koroških razmer trdijo, da je na njegov odstop v veliki meri vplivala prav aferi z dvojezičnimi napisi, zaradi katere naj bi socialisti izgubili glasove na letošnjih občinskih volitvah na Koroškem. Ne da bi hoteli idealizirati njegovo osebnost, pa je treba priznati, da si je Sima v resnici prizadeval za izvedbo tega, čeprav zelo nepopolnega zakona, vendar se je na drugi strani pokazal preveč popustljivost do nacionalističnih elementov v lastni stranki, ki so končno dosegli njegov odstop.

Ob koncu prejšnjega meseca pa je bila v Ljubljani v Klubu poslancev javna tribuna, na kateri so nastopili predstavniki Narodne-

ga sveta koroških Slovencev ter Zveze slovenskih organizacij z dr. Tischlerjem in dr. Zwitterom na čelu. Na pogovoru so številnemu občinstvu obrazložili sedanji narodno-politični položaj na Koroškem in ga med drugim seznanili z nameravano gradnjo slovenskega kulturnega doma v Celovcu. Tehtna je bila ugotovitev tajnika NSKS dr. Filipa Warascha, ki je izjavil, da trenutno vlada na Koroškem zatišje, vendar se nacionalisti pripravljajo na nove napade, tokrat verjetno na slovensko gimnazijo (ustanova prav te dni praznuje 10. obletnico prve mature, op. ur.). V zvezi z gradnjo kulturnega doma v Celovcu so se koroški Slovenci obrnili za pomoč tudi na matično domovino, in kot je razvidno iz poročil v tisku, pripravljajo v Sloveniji široko javno pobudo, s pomočjo katere bi zbirali denarna sredstva za to prepotrebno ustanovo.

Tretji dogodek, pomemben za koroške Slovence, pa je občni zbor NSKS, ki je bil v četrtek, 31. maja v Celovcu. Na njem so obravnavali predvsem organizacijska vprašanja s poudarkom na okrepitvi te politične organi-

zacije v bazi, nekoliko se je spremenilo tudi vodstvo. Predsednik je ostal dr. Joško Tischler, enega izmed podpredsednikov, dr. Valentina Inzka, pa je zamenjal mladi dr. Matvez Grilc. Občni zbor NSKS je bil sklican predčasno, in sicer zaradi deželnih volitev, ki bodo na Koroškem leta 1975. Narodni svet hoče iti na te volitve z močnim in preizkušenim odborom. Vse kaže torej, da so se tudi koroški Slovenci končno ponovno odločili za samostojen politični nastop na deželnih volitvah, kar je v sedanjem položaju gotovo praviilen sklep.

— O —

SKUPNA IZJAVA

(Nadaljevanje s 1. strani)

vita z novim zakonom to nesmiselno in škodljivo delitev;

— *zahtevamo tudi, da vlada in dežela priznata in zaščitita Slovence v Trstu, v Gorici in v Vidmu ter jih v okviru dežele in italijanske države združita proti političnemu, psihološkemu in kulturnemu pritisku.*

Kongres se je že končal?

V italijanski notranji politiki je te dni vsekakor glavni dogodek vsedržavni kongres Krščanske demokracije. Za njegove sklepe vlada v javnosti izredno zanimanje, kajti od njih bo v veliki meri odvisna nadaljnja usmeritev države. Kongres se je uradno začel s poročilom glavnega tajnika Forlanija,

a pozornost udeležencev kongresa je bila obrnjena bolj na to, kar se je dogajalo za kulisami, predvsem na pobudo predsednika senata Fanfanija, ki je že dalj časa eden najbolj aktivnih demokristjanskih prvakov. Na predvečer kongresa je namreč Fanfani zbral v svojem uradu voditelje vseh strankinih struj in jim predložil v razpravo dokument, ki naj omogoči ureditev odnosov med strujami in hkrati obnovitev levosredinske vladne koalicije. Jasno je, da sta obe vprašanji tesno med seboj povezani, saj se je treba za njuno rešitev odločiti predvsem za jasn politični program.

Fanfanijev dokument jemlje na znanje pripravljenost socialistov, da skupno s Kršč. demokracijo in ostalimi demokratičnimi strankami sodelujejo na vladni ravni. Nova leva sredina mora sprejeti dosedanje zunanje-politično usmeritev, mora uresničiti družbene reforme na področju šolstva, ljudskih stanovanj in zdravstva, se zavzeti za gospodarsko programiranje in za rešitev problema zaposlitve. Kar zadeva odnose s komunistično opozicijo, ki so bili vedno hud kamen spotike v okviru prejšnjih levosredinskih vlad, pa trdi Fanfanijev dokument, da nova vladna večina ne bo odklanjala podpore, če se bo prepričala, da so predlogi opozicije modri in koristni, kar pa vsekakor ne sme ogroziti polne avtonomije levosredinske koalicije.

Če drži, kot govorijo, da so voditelji vseh glavnih struj načelno pristali na Fanfanijev dokument, se je kongres dejansko že zaključil, saj nima povedati ničesar novega več. V tej zvezi tudi napovedujejo, da bo Fanfani prevzel tajništvo stranke, sedanji notranji min. Rumor naj bi postal predsednik vlade. Prav gotovo pa drži, da ne bo šlo vse tako gladko, kot se zdi zunanjemu opazovalcu, in da utegne priti že na kongresu do določenih presenečenj.

Mihec in Jakec se menita o ženskah in o »napolitancih« v Villi Tiglio



— Ben, si vidu Jakec, zdej se je pej skazalo, de so nam ženske res potrebne.

— Kašno govorenje! Meni se zdi, de so nam zmiri ble potrebne. Kej šele zdej si tu po-gruntau!

— Tisto kar ti misleš, znamo vsi, ma jest govorim zdej od tiste tekme ke je bla uni teden u Beogradi ke so se toukli za prvenstvo tisti holandski Ajaks jn naš Juventus.

— A, zdej zastopem. Češ reč tisto, ke so Holandci prpelali se sabo tudi žene jn tu ni šlo u glavo drugem trenerjem.

— Se zna. Zatu ke vsi drugi trenerji mislejo, de ni dobro, če se jegrauci pred tekmo devertirajo sez babami zatu ke jem tu vzame muč. Zatu držijo svoje jegrauce pred tekmo pod strogo kontrolo. Ne smejo pet šnopsa, morejo jet zgudi spat jn, kar je narbolj važno, ne smejo neč bacelirat sez babami.

— Ben videš. Jn zdej se je pej skazalo, de tista teorija neč ne vela.

— E, dragi moj, manka teorij, ke neč ne velajo!

— Mihec, zdej govorimo od športa. Jn zdej so pej tisto tekmo zmagali glih Holandci, ke so jemeli se sabo babe in zgebili so pej Juventus, ke so se mogli postit. Zdej lahko jegrauci rečejo svojem strogem trenerjem: ste vidli, de smo vselih zgebili, čeprou

moremo živet ku trapisti? Mari be še nam dali več prostusti jn morbet be bli tudi zmagali!

— Znaš de s tega lahko pridejo ven še kašne štorje! Kej ne bojo lahko zdej tudi drugi jegrauci zahtevali druge pogoje? Sej so rezultati te tekme pokazali, de ženske niso neč škodljive za šport. Jn zakej be se jeh pole glih športniki mogli odreč? Boš vidu, de ne bo končalo kar taku. Lahko pride tudi do štrajka.

— Sej, sej. Navsezadnje je tudi nečloveško prepovedavat babe tašnem kerlcem, koker so mladenči, ke cabajo balon. Jn če be zastran tega začeli štrajkat, be jemeli prou jn vse ludstvo be držalo z njimi zatu ke tašen šport je tudi turistična atrakcija. Samo videt, kej je blo po cestah jn na blokah tiste dni, ke so hodili gor jn pole nazaj!

— Prou praveš. Ma tiste dni je biu u Jোগoslaviiji še an drugi pomemben turist, tisti perzijski šah, tisti Pahlavi. Je šou pogledat turži Postojnsko jamo jn pole je pršu tudi u Lipico gledat konje. Jn so ga lepu sprejeli jn mu vse pokazali. So mu nardili an sprejem u hoteli Maestoso jn povrhi so mu šenkali še anga konja, ke se kliče »Napolitano capriolo«.

— Kaku se kliče?

— Napolitano capriolo.

— Jn, ki je blo tu?

— Ma u Lipici. Kej ne govorimo ceu cajt od Lipice?

— Kej ni blo tu morbet v Villa Tiglio?

— Ah, beži se solit!

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Gospodarski položaj v Jugoslaviji

Komisija za vprašanja mednarodnih odnosov slovenske skupščine je te dni razpravljala o gospodarskih stikih Slovenije s tujino. Pravilno je ugotovila, da mora imeti vsaka država stike z različnimi deli sveta, da ni izpostavljena posledicam kriz ali pritiska ene same dežele.

Po drugi strani pa ne smejo pri usmerjanju zunanje trgovine prevladovati politični momenti nad gospodarskimi, ker v tem primeru nujno pride do izgub, katere mora pač nekdo plačati ali v konkretnem primeru: slovensko gospodarstvo ali federacija. Komisija namreč priporoča povečanje gospodarskih stikov z zaostalimi deželami, s katerimi trgovina stalno pada. To padanje je posledica gospodarskih razlogov, ker dejansko zaostale dežele hočejo bolj podpore kot pa učinkovit gospodarski razvoj, čeprav trdijo seveda nasprotno. Znatno število držav v razvoju ima vojaške režime, ki trošijo denar za oboroževanje namesto za gospodarski in socialni razvoj svojih ljudstev.

Slovensko gospodarstvo je navezano predvsem na zahodnoevropske države, zlasti na Zahodno Nemčijo in Italijo. Na zahodno Evropo odpadeta dve tretjini slovenskega izvoza ter tri četrtine uvoza. Vse to je posledica boljše kvalitete in višje tehnologije zahodnega gospodarstva, ne pa političnih razlogov, ki vsaj zdaj prevladujejo v odnosih z deželami v razvoju. Vprašanje kvalitete, tehnologije in valut je odločilno tudi za odnose s Sovjetsko zvezo. Od lanskega sovjetskega posojila 540 milijonov dolarjev so jugoslovanska podjetja doslej prevzela le 43 milijonov. Od predvidenih 38 podjetij so se v tem okviru doslej zanimala za nakupe sovjetskega blaga samo tri podjetja.

Zdi se, da bi bilo treba trenutno zaradi omenjenih razmer bolj posvečati pozornost višjim oblikam gospodarskega sodelovanja s tujino kot pa zgolj regionalizaciji odnosov,

za katero se pogosto skriva samo bolj ali manj ideološka politika. Te višje oblike gospodarskega sodelovanja so predvsem skupne naložbe kapitalov ter industrijsko-tehnična kooperacija. Višje oblike so potrebne za odnose s katerokoli državo bodisi Zahoda bodisi Vzhoda bodisi tretjega sveta.

Te oblike gospodarskega sodelovanja so obravnavali na zadnjih pogajanjih med Jugoslavijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo. Bolje bi bilo treba urediti tudi finančne odnose.

Za zdaj so se Jugoslovani dogovorili z Evropsko gospodarsko skupnostjo za sklenitev nove petletne nepreferencialne trgovinske pogodbe. Pogodbo bodo podpisali, ko jo bosta odobrila svet Evropske skupnosti in jugoslovanska vlada.

Skupaj s trgovinsko pogodbo so na pogajanjih v Bruslju odobrili zapisnik o pogojih za jugoslovanski izvoz goveda in teletine posebne kvalitete. Končno je predvidena izmenjava pisem o zaposlitvi jugoslovanskih delavcev v državah Evropske gospodarske skupnosti.

Uvoz tujih kapitalov ali skupna vlaganja jugoslovanskih in tujih podjetij sicer naraščajo, a še daleč ne zadoščajo. Prvo tovrstno pogodbo je sklenila tovarna »Crvena Zastava« 23. marca 1968 z italijansko družbo FIAT. Od tedaj dalje je bilo sklenjenih še 84 takšnih pogodb med jugoslovanskim gospodarstvom in tujimi partnerji. Tuje naložbe zdaj znašajo 1,8 milijarde dinarjev, od česar odpade 875 milijonov na kovinsko industrijo, 191 milijonov na barvasto metalurgijo, 162 milijonov na kemično industrijo ter 132 milijonov na industrijo gume. Največ pogodb o skupnih vlaganjih so sklenila podjetja v Sloveniji, in sicer 28. Sledijo Srbija z 18 pogodbami, Hrvaška s 17 ter Bosna in Hercegovina s 7.

Egidij Vršaj

(Nadaljevanje na 5. strani)

N A R O B U

Igor Tuta

Ob volilnem boju

Večkrat in v raznih okoliščinah sem imel priložnost pisati o vzajemnem razumevanju in upoštevanju med pripadniki različnih ideologij in celo o neki temeljni povezanosti človeka s človekom mimo zunanjega etiketiranja in to še posebno v naših razmerah, se pravi v osnovnih življenjskih in ekstenčnih oprijemih naše slovenske manjšine. Prav tako pa sem se tudi od nekdaj zavzemal za bistven osnovni kritični odnos človeka do njegove stvarnosti, odnos, ki temelji na avtentičnem odgovornem glasu posameznikove vesti. In to je pravilo, ki naj velja za celotnega človeka in za vse njegovo življenje in za vso njegovo dejavnost od političnega zavzemanja do versko intimnega podoživljanja.

Zato je bolj težko, da bi me bila prizadela površna in volilno propagandna kritika glasila tržaskih komunistov na račun dela in izbira slovenske zamejske politične stranke, v kateri zavestno sodelujem.

Nekaj drugega pa me je v tistem zapisu vendarle motilo in vznemirjalo: gre za tisti težki demagoški in prezirljivi ton starejšega brata, ki si v predvolilnem času dovoljuje nekaj več, ki mu volilno vzdušje dopusti bistveno drugačen govor, saj mu dejansko ne gre za človeka, gre mu samo za volilca.

Obe politični skupini se po svoje zavzemata za boljše življenjske razmere, za popolnejše medčloveške odnose, za pravičnejše jutrišnje življenje, saj je v tem ravno smisel njunega obstoja.

Zaradi svojega temeljnega programa je tudi razumljivo, zakaj so zlasti pri volitvah vse politične skupine v središču določene pozornosti. Človek s ceste vidi, posluša, bere, sklepa in se odloča. Odloča pa se predvsem na podlagi bolj ali manj jasnih perspektiv in garancij, ki jih zasluži v tem ali onem programu, v tem ali onem političnem govoru. Zato tudi vse stranke v tem predvolilnem času napnejo vse moči in zabrenkajo na vse še tako občutljive strune, da bi bil njihov nastop, kar najbolj prepričljiv. Toda tudi ta volilni pogovor z volivci predpostavlja neki »fair play«, nekakšno mejo resnega in odgovornega razgovora, zlasti pa polemike z ostalimi političnimi skupinami.

V medsebojnih vročinskih obračunavanjih, ki nam v preteklosti gotovo niso delale časti, smo se Slovenci vse prevečkrat odlikovali. Prvi se zavzemam za kritiko in za polemiko, prav zato pa sem proti vsem manipulacijam in vsem izrabljanjem določenega položaja, ker sem prepričan, da se na dolgo dobo taka sredstva bolj slabo izplačujejo. Morda ne toliko pri svojih volilcih, kolikor pri ostalih političnih partnerjih, ki se hočejo prepričati o resničnih namerah in o dobri veri te ali one politične skupine za jutrišnjo bolj ali manj nujno sodelovanje.

—o—

Medtem ko se v Indokini in tudi v Južnem Vietnamu nadaljujejo boji, se v Parizu še vedno pogajata Kissinger in Le Duc Tho za pošteno uveljavljanje premirja. Zdi se, da si niti onadva ne delata prevelikih iluzij.

ZAPAŽANJA IN MNENJA

Žrtve hitrostnih strasti

Prejšnji mesec je na motociklističnih in avtomobilskih dirkah na različnih koncih sveta prišlo do več hudih nesreč, ki so globoko odjeknile v javnosti. Naj naštejemo samo nekatere: 13. maja se je v Indianapolisu smrtno ponesrečil 46-letni ameriški avtomobilist Art Pollard. 21. maja sta v Monzi na motociklističnih dirkah umrla Italijan Renzo Pasolini in Finec Jarno Saarinen, zelo huda nesreča pa se je pripetila naslednjo nedeljo, 28. maja, v Škofji Loki. Italijanski motorist Emanuele Mougliani je nenadoma z veliko hitrostjo zavozil med gledalce in se smrtno ponesrečil, trije gledalci so bili na mestu mrtvi, mnogo pa ranjenih.

Ljudje se po vsaki taki nesreči sprašujejo, čemu vse te žrtve. Očitno postaja, da se organizatorji v lovu po čimvečji atraktivnosti dirk in po doseganju čimvečjih hitrosti premalo ozirajo na varnost tako tekmovalcev kot gledalcev. Prav bi bilo, da bi take dirke, če že morajo biti, izvajali samo v posebej pripravljenih in zaprtih tekmovališčih, kjer bi čimbolj zavarovali vsaj gledalce, če so že tekmovalci stalno izpostavljeni tako veliki nevarnosti. Mnogokrat so seveda krivi tudi sami gledalci, ki ne upoštevajo primerne

varnostne razdalje in hočejo opazovati dirke, zlasti na ovinkih, čim bližje cestišču.

Po tragičnem zaključku dirk v Škofji Loki so uradno izjavili, da organizatorji niso krivi za nesrečo in so prekinili sodno preiskavo, kar je med ljudmi povzročilo ogorčenje. Iz pričevanj nekaterih gledalcev in tudi tekmovalcev v tisku, je na primer razvidno, da cestišče ni bilo najboljše, saj so se motoristom zelo tresla krmila, govora pa je bilo tudi o pomanjkljivi disciplini med obiskovalci dirk. Komisija je uradno ugotovila, da je voznika Emanuela Mouglianija zaneslo med gledalce zaradi okvare na motorju. Naj bo kakorkoli že, samo pritrditi moramo besedam, ki jih je ob tem dogodku prejšnji teden napisal znani slovenski tednik Tedenska tribuna: »Prav v Škofji Loki pa se je izkazalo, da na tistih dirkah niso varni niti motoristi niti gledalci, zato se lahko vprašamo, komu koristi tako igranje s smrtjo. Če je že potrebno preizkušati hitrosti motorjev, potem naj to ljubitelji motociklističnega športa napravijo kje drugje. Preveč je bilo že žrtev samo zato, da smo zvedeli, kateri motor je hitrejši.«

M. V.

Gospodarstvo na Tržaškem

Za poslansko zbornico je tudi senat v preteklem tednu odobril zakonski osnutek, po katerem bodo povečali Krožni sklad za gospodarski razvoj tržaške in goriške pokrajine. Sklad bo dobil nadaljnjih 40 milijard lir v letih 1973-1980. Ta sklad so ustanovili z zakonom št. 908 z dne 18. oktobra 1955.

Za gospodarstvo obmejnega področja je zanimiv predlog, ki je bil postavljen na sestanku turističnih organizacij v Pulju. Navzoče je bilo tudi tržaško odposlanstvo. Po omenjenem predlogu naj bi uvedli posebno prepustnico, ki bi veljala 24 ali 48 ur in s katero bi lahko potovali v Jugoslavijo italijanski turisti, ki pridejo v Trst brez potnega lista. Iste olajšave naj bi bili seveda recipročno deležni jugoslovanski turisti.

Italijanski in jugoslovanski predstavniki na obmejnem področju želijo okrepiti na ta način turistične izmenjave z udeležbo na manifestacijah in predstavah, ki so na obmejnem področju Italije in Jugoslavije. Tržaško odposlanstvo je že izročilo Jugoslovanom koledar umetnostnih prireditev v našem mestu.

Jugoslovanski zastopniki so se obvezali, da bodo posredovali pri ladjarjskih družbah za prevoz avtomobilov turistov. Koristna bi bila tudi okrepitev letalskih zvez. Jugoslovani so nadalje pripravljeni dati prostor izven poletne sezone za turistične prikolicke, za katerih parkiranje v Trstu v mrtvi sezoni ni dovolj prostora.

Nov sestanek jugoslovanskih in italijanskih turističnih operaterjev bo ta mesec v Trstu.

Tržaški spediterji so te dni imeli zbor, na katerem so razpravljali o tržaškem gospodarstvu ter o pristaniškem prometu. Predsednik združenja je izjavil, da je bilo leto 1972 eno najtežjih.

Po eni strani so se močno podražili delovni stroški in po drugi strani je pristaniški promet začel upadati. Pristaniške tarife so se v zadnjih desetih mesecih dvignile trikrat in enournno delo pristaniškega delavca se je podražilo od 2.650 na 4.000 lir. V delu je nastal zastoj, izgubljenih je bilo na stotine ton prometa in na desetine ladij je odplulo v druga pristanišča. V drugih pristaniških delo namreč poteka bolj redno in pristaniške operacije so cenejše.

Leta 1972 je po besedah predsednika spediterjev prekladanje blaga v tržaškem pristanišču doseglo okrog milijon 970 tisoč ton, kar pomeni nazadovanje za 8,7 odst. v primeri z letom 1971. Če upoštevamo preusmerjene ladje, bi se moral promet dejansko povečati vsaj za 12 odst. Iz tega sledi, da je tržaško pristanišče iz raznih razlogov izgubilo preko 20 odst. prometa. Po drugi strani je zaradi železničarske stavke prišlo večkrat do prenatrpanosti v luki, kar je po besedah spediterjev naravnost paradoks, če pomislimo na upadanje pristaniškega prometa.

Spediterji poudarjajo, da je treba pohiteti z modernizacijo tržaške luke ter odpraviti birokracijo, ki jemlje učinkovitost še tistim skromnim nakazilom, katera dobi Trst. Zdaj ni toliko važno zahtevati nove ladje in nove pomorske proge kot pa ohraniti tiste, ki so že na razpolago.

Skupščino je imela ta teden tudi industrijska zveza. Navzoči so bili številni predstavniki oblasti in sindikalnih organizacij ter seveda operaterji sami.

Predsednik združenja je izrekel zaskrbljenost nad položajem v državi, ki ovira nov vzpon gospodarstva. Sindikalne organizacije je pozval k odklonitvi stalnih sporov ter pritiska določenih sektorjev. Vladi pa je priporočil, naj prizna vsedrjavni pomen tržaških gospodarskih vprašanj, zlasti tistih, ki se tičejo infrastrukture od pristanišča do železnic in cest, nadalje industrijskih investicij ter okrepitev trgovine in pristaniškega prometa ter znanstvenih raziskav. Potrebna je globalna gospodarska politika v korist Trsta. Tržaško pristanišče mora imeti dejansko avtonomijo. Predsednik združenja industrijev je ugotovil pozitivno dejstvo glede zaposlitve. Število delovnih mest se je povečalo, medtem ko se je v raznih drugih italijanskih pokrajinah zmanjšalo. Število zaposlenih je naraslo na 94 tisoč ter je samo v industriji preseglo 40 tisoč. Samo v prvih treh mesecih letos je znašal porast 2.620 delavcev. Največji napredek na tem področju je bil dosežen v industriji. Industrija ima že velike težave, da dobi potrebne delavce. To se pozna zlasti v mali industriji, katero delavci zapuščajo pri iskanju bolj ugodne zaposlitve. Predsednik industrijskega združenja je v tej zvezi omenil poklicno izobrazbo in vajeništvo.

Glede podjetja Tržaški Arzenal - Sv. Marko je predsednik industrijev poudaril, da mu je treba zagotoviti delo s pospešenjem načrta, po katerem bodo zgradili okrog 30 ladij za modernizacijo brodovja, ki vozi na progah pretežno vsedrjavne važnosti.

— O —

DRUŠTVO SLOVENSKEH IZOBRAŽENCEV V TRSTU

bo zaključilo letošnjo sezono s kratkim koncertom in sicer v soboto, 9. junija ob 20.30 v veliki dvorani Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3.

Na prošnjo društva bo nastopil

KOMORNI ZBOR

pod vodstvom Ubalda Vrabca ter bo zapel izbor pesmi. Po tem koncertu bo v istih prostor družabno srečanje.

— O —

FINŽGARJEV DOM na Opčinah vabi v nedeljo, 10. t.m., ob 17. uri na mladinsko prireditev

KORAK NAPREJ

v besedi, glasbi in domačih vižah. Sodelujejo mladinski oder Tabor, ansambel Taims, ansambel Galebi in mladi pianisti.

»STILMONDSKI ŽUPAN« V MARIJINEM DOMU PRI SV. IVANU

Maeterlinck, znameniti belgijski pisatelj in pesnik, je napisal lepo dramo o nemški okupaciji Belgije med prvo svetovno vojno. V zasledenem Stilmondu pride s strani podrejenih vojakov do umora zasovraženega nemškega častnika. Ker se ubijalec ne izda, za vojevalci umorijo iz maščevanja nedolžnega župana. Ta smrt težko prizadene hčerko, sina in zeta, ki je nemški častnik; tega, čeravno nima nobene krivde na tej smrti, žena za vrže.

Igralci prosvetnega društva »Hrast« iz Dobrodo, ki so se v ned. 20. maja predstavili tržaškemu občinstvu v Marijinem domu pri Sv. Ivanu, so se vživeli v svoje vloge, posebno še Francka Ferletič, ki je zelo naravno in prepričljivo odigrala vlogo županove hčerke.

OSNOVNA ŠOLA NA REPENTABRU

bo v kratkem praznovala 100-letnico svojega obstoja in bo ob tej priliki šola poimenovana po velikem slovenskem in še posebej primorskem pesniku Alojzu Gradniku.

Ob tej slovesnosti bodo v šolskem poslopju odkrili tudi kip tega priljubljenega umetnika slovenske besede, ki bo spominjal sedanji in bodoči mladi rod na njegove zasluge.

Ker je postavitev kipa povezana s precejšnjimi stroški, se obrača odbor Društva staršev osnovne šole na Repentabru na vse občane in na ostale dobrotnike, da po svojih močeh pomagajo uresničiti to zamisel.

Združenje staršev

Neuklonljivega župana je lepo izoblikoval Roman Ferletič.

Dvorana je bila kljub lepemu vremenu dobro zasedena. Prisotni so pazljivo sledili dogajanju drame ter izvajanju igralcev: Karel Lavrenčič je nastopil v vlogi strogega komandanta, Stanko Ferletič kot poročnik, Viktor Frandolič v vlogi županovega sina in Berto Ferletič kot osumljeni, a nedolžni Klaus. Sepetalki sta bili Laura Lavrenčič in L. Gerget, vodja predstave Stanko Ferfolja. Izvrstna je bila režija Marjana Kovača. Vse nastopajoče je hvaležno občinstvo nagradilo z burnim ploskanjem.

E. F.

— O —

V četrtek 14. t.m. bo v prostorih otroškega vrta v Devinu z začetkom ob 20.30

ZAKLJUČNA PRODUKCIJA ŠOLE GLASBENE MATICE - PODRUŽNICA DEVIN

Priporočata obisk: šola Glasbene Matice Devin - Kulturni krožek Devin - Štivan.

Razstave v znamenju lepe tradicije

Bliža se konec šolskega leta in kot vsako leto prirejajo tudi osnovne in nižje srednje šole razstave in nastope, ki prikazujejo napredek šolarjev v preteklem letu, ponazorjen v risbah in ročnih delih, pa tudi v recitacijah, pesmih in prizorčkih. Te razstave in prireditve so na Tržaškem močno priljubljene. Posebno starši otrok in njihovi prijatelji — ter seveda starejši in mlajši bratje in sestre šolarjev — si jih ne pozabijo pogledati.

Ta tradicija razstav in zaključnih šolskih prireditev je trdno zasidrana posebno na področju nabrežinskega didaktičnega ravnatelj-

stva. V preteklih dneh so priredile prireditve šole v Devinu, Sosljanu, Mavhinjah, Šempolaju, Zgoniku in Saležu (skupno v Zgoniku), prihodnje dni pa bodo razstave risb in ročnih del v Nabrežini (10. t.m.), Štivanu (25. t.m.), Medjivasi (10. t.m.), Mavhinjah in Slivnem (10. t.m.), nastopi pa v Nabrežini (9. t.m.), Medjivasi (9. t.m.), in Cerovljah (9. t.m.). V Gabrovu in Briščkih bo razstava ročnih del in risb na dan zaključne šolske maše. Poleg šolarjev si zaslužijo resnično priznanje za ves trud in prizadevanje tudi učitelji, ki ohranjajo to lepo tradicijo našega šolstva.

SAMO IRONIJA

Nekateri so nas opozorili na »pomoto« v poročilu o odprtju nove dvorane Slovenske prosvete, ki smo ga objavili v zadnji številki, češ da se dr. Berzanti, predsednik deželne odbora, ni udeležil odprtja.

Seveda pa ni šlo za »pomoto«, ampak za ironijo: z njo smo želeli poudariti dejstvo, da se je odprtja udeležil generalni konzul sosedne države, ne pa predstavnik naše dežele.

Kratke novice

Združene države zahtevajo od svojih evropskih zaveznikov, da povečajo svoje izdatke za obrambo, da ne bodo nosile bremena za obrambo Evrope v bistvu samo one. Ob tej priložnosti je bilo tudi objavljeno, da stoji ob mejah severnoatlantskih držav ali v bližnjem zaledju 190 ruskih in satelitskih divizij s 5000 tanki — toliko, kot doslej še nikdar niti v času najhujših kriz.

Grški polkovniški režim je odpravil monarhijo in proglasil predsedniško republiko, katere prvi predsednik je predsednik vlade Papadopoulos. Tisti, ki so pričakovali, da se bo grško ljudstvo uprlo v prid mladega kralja »play-boya« Konstantina, so ostali razočarani. Nihče ni mignil z malim prstom.

V Jugoslaviji je močno narasla brezposelnost. To povzroča odgovornim oblastem hude skrbi. Gospodarstvo ne steče in ne steče. Kot poročajo, se podjetja tudi branijo izkoriščati sovjetske kredite in se pomišljajo spuščati v trgovanje s tretjim svetom, ker nimajo jamstev.

Na vesoljski postaji Skylab 1 v kročnici poteka vse v najlepšem redu, trije vesoljci se imajo dobro, primanjkuje le električnega toka. Zato je bilo sklenjeno, da bodo napravili nov poskus, da od zunaj sprostijo sončno loputo, ki se ni odprla in ki bi morala nabirati sončno toploto ter jo spreminjati v tok.

GOSPODARSKI POLOŽAJ V JUGOSLAVIJI

(Nadaljevanje s 3. strani)

Kako je potreben uvoz tujih kapitalov, s katerimi prihaja v Jugoslavijo moderna tehnologija, kažejo podatki o jugoslovanskih znanstvenih raziskavah.

Pristojni jugoslovanski krogi priznavajo, da raven izumiteljstva v Jugoslaviji komaj presega tisto pred desetletji. Leta 1939 je bilo v Jugoslaviji 500 izumov ter 30 let pozneje samo dvakrat toliko. Ves jugoslovanski znanstveno-tehnični aparat, v številu 33 znanstvenih akademij ter 30 tisoč strokovnjakov, zaposlenih v 500 znanstveno-raziskovalnih inštitutih, je lani prijavil samo dva patenta. Da je bilo lani prijavljenih nekaj več kot dva patenta, je zasluga samo zasebnih izumiteljev.

Takšno stanje — priznavajo sami Jugoslovani — so imeli v Združenih državah leta 1880.

Števerjan

FESTIVAL LEPO USPEL

Dve uri na široko in nekaj več na dolgo valovijo briški grički, obraščeni s trto in sadjem, dokler ne zamrejo v lepi ravnini onkraj Krmine.

Nad njimi se ponosno dviga Števerjan, ki je po vsej domovini znan po svoji naravni lepoti in zadnja leta tudi kot središče glasbenih in pevskega zamejskih festivalov.

Tretji festival ali slavje narodno-zabavne glasbe se je končal v nedeljo, 3. t.m. zvečer.

Organizatorji, to je društvo »Sedej« in ansambel Hlede, so se letos izredno potrudili, da je ta ljudska kulturna tekma res nad vse dobro uspela tako po zunanji organizaciji, kakor tudi po umetniški višini.

Nastopale so pevsko-glasbene skupine iz Slovenije, med temi tudi Briški fantje iz Medane z Zorzutovo folklorno pesmijo Čriešnje.

Izmed domačih zborov so gostje na natpanem prostoru pod borovci slišali ansambel »Kondor« iz Bazovice, skupino »Taims« z Opčin ter izven tekme zbor »Filej« iz Gorice.

Strokovna ocenjevalna komisija je priustila v finale dvanajst skupin; izmed zamejskih ansamblov je prišel v finale tudi »Taims« z Opčin, ki je za svojo izvedbo prejel nagradni pokal.

Enako tudi »Kondor« iz Bazovice, ki je prejel nagrado tudi za najboljšo besedilo in skladbo »Na dedovem borjaču« Saše Martelanca. Ašičev ansambel iz Celja je odnesel nagrado za harmoniko. Za najboljšo skladbo

Pevma

FARNE TEŽAVE

V naši župniji smo imeli svoj čas lepo urejeno in živo farno življenje. Na žalost pa zadnja leta zavest župnijske skupnosti počasi propada. Ponašamo se lahko s cerkvijo in v njej z mojstrovini umetnika Toneta Kralja. Cerkev pa je večinoma prazna in tudi ob nedeljah bolj redko obiskovana. Kaj bomo tožili o propadanju verske zavesti med vaščani, ko pa so tudi drugi vzroki, ki hromijo vesko življenje.

Eden izmed teh je tudi ta, da ne more določeni dušni pastir redno in uspešno oskrbovati svoje fare, ker nima na razpolago niti stanovanja. Župnišče je treba temeljito popraviti. Goriška občinska uprava se že dve leti ne more odločiti za potrebne poprave, čeprav je kot lastnica stavbe dolžna za to skrbeti. Župniku ni priskrbela niti zasilnega stanovanja. Zato je primoran živeti izven svoje fare, kar pač za dušno pastirstvo ni kaj ugodno.

Cerkvena in občinska uprava bosta morali kaj ukreniti.

»Pomlad v Števerjanu« pa Rudi Bardorfer iz Kranja.

Pokal je komisija podelila tudi kvintetu iz Globasnice; za najboljšo izvedbo pa instrumentalnemu kvintetu iz Radomlja. »Planika« iz Šoštanja si je priborila denarno nagrado, in to še posebej za ljubki nastop mlade pevke.

Priznanje je treba izreči tudi drugim skupinam, že zato, ker so prinesle nove popevke in melodije.

Ob cekinastem bricu in slastnem prigrizku so si segli v roke bratje in sestre z vse slovenske zemlje.

Pesem in skupna zavest sta se združili v prijetni poletni večer.

Ko pohvalimo organizatorje in vse sodelavce, izrekamo željo, da bi se spet srečali na podobnem IV. slavlju naše pesmi in melodije.

—o—

GORIŠKI VOLIVCI IN SHODI

Ustrezni uradi v Gorici so že pregledali in določili položaj ter število upravičencev za bližnje volitve. V goriški pokrajini znaša število volivcev 49.211, število volivk pa 56.609.

V Gorici sami je 14.291 volivcev in 17.750 volivk.

Vseh volilnih sekcij je 197. V primeri z zadnjimi deželnimi volitvami jih je trinajst več.

Volilna kampanja ni preveč razgibana. Volilne shode sklicujejo večinoma na sedežih strank in v zaprtih prostorih. V ponedeljek zvečer je priredila svoj volilni shod Slovenska skupnost na trgu C. Battisti.

O potrebi samostojnega slovenskega nastopa sta govorila najprej kandidata prof. Bratina in prof. Bratuž. Daljši in izčrpen govor je imel nosilec liste Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka. Govoril je o delu v dosednji deželni upravi, o odnosih Slovenske skupnosti do drugih strank in o težavnem gospodarskem položaju kmečkih posestnikov v goriški pokrajini.

ŠOLNIŠKI POSVET

V ponedeljek dopoldne so se zbrali člani Sindikata slovenskih šolnikov na Goriškem v risalnici učiteljskega, da preučijo sporazum, ki ga je sklenila sindikalna konfederacija z vlado.

Naši učitelji in profesorji so se porazgovorili o normativnih in mezdnih določbah novega sporazuma. Nove reforme pomenijo tudi po mnenju šolnikov precejšnje pridobitve, kar se tiče šolniških svoboščin in tudi prejemkov.

Poučevalne metode bodo svobodnejše. V delovni, poučevalni čas so vključene tudi konference, roditeljski sestanki. Sindikalne konference so tudi vključene v delovni čas. Letne ocene šolnikov bodo ukinjene in ne bo mogel nihče več groziti profesorjem s slabo oceno. Oktobra leta 1974 bodo profesorji s habilitacijo uvrščeni v stalež. Uvedena bosta samo dva razreda za stalež. Prvi z univerzitetno izobrazbo, drugi samo s tako imenovano diplomsko. Starostni mejnik za pokojnino bo 65. leto.

Nekatere določbe še niso dokončne. Tako tudi ne poviški, ki bodo znašali od septembra dalje 30 ali 35 tisoč lir na mesec.

Devizna borza v Jugoslaviji

V Jugoslaviji so imeli pred dnevi prvi stanek devizne borze. Ti medbančni sestanki bodo v Beogradu dvakrat na teden; ob torkih in četrkih. Prodajo in nakup deviz opravljajo banke, ki so pooblašene za plačilni promet in kreditne posle s tujino. Teh je zdaj v Jugoslaviji štirinajst. Sodelujejo tudi predstavniki Narodne banke Jugoslavije, ki intervenira kadar valutni tečaj dosežejo spodnjo ali gornjo dovoljeno

mejo. Kupujejo in prodajajo devize, ki so po določbi Narodne banke pomembne za ohranjanje jugoslovanske likvidnosti v mednarodnih plačilih. Za zdaj so pripisali ta značaj naslednjim trinajstim valutam: ameriški dolar, avstrijski dolar, avstrijski šiling, belgijski frank, danska krona, angleški funt, francoski frank, holandski goldinar, italijanska lira, kanadski

(Dalje na 7. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Knjiga o slovenskem planšarstvu

Pri Državni založbi Slovenije je izšla v lep, soraj luksuzni opremi bogato ilustrirana knjiga »Velika planina«. Ta planina je eden najznačilnejših planšarskih predelov v Sloveniji, poleg tistih v gornjem delu Soške doline in v Bohinju.

Avtor knjige, etnograf Anton Cevc pa je zapisal v uvodu: »Tod, kjer se travnata kraška pokrajina valovito preliva v pašnike in gozdove, teče še danes v slikovitih gorskih vasicah Velike, Male in Gojske planine pastirsko življenje, ki mu daje posebno vrednost starosvetno, globoko v tradiciji zasidrano izročilo. Namen te knjige je, da bi to izročilo orisala čim bolj zvesto, podoba gorjanov iz Grintovcev pa pokazala takšno, kot jo slika življenje na Planini, ko »pvanujejo«.

Knjiga šteje 85 strani slovenskega teksta z na vedbo literature vred, deset strani nemškega povzetka in precej strani fotografskih posnetkov o kočah in planšarstvu na Veliki planini. Lahko se reče, da je to eno najpomembnejših, če ne sploh najpomembnejše znanstveno izvirno delo slovenske etnografije v zadnjih letih, po znani Orlovi knjigi o bloških smučeh. Anton Cevc se je skrbno pripravil na obdelavo te etnografske teme in je osnutek dolgo nosil v sebi. Obdelal jo je takorekoč z vseh strani, od geografskega do antropološkega, največ pažnje in ljubezni pa je posvetil stari materialni planšarski kulturi, kot se kaže v orodju, posodju in arhitekturi, pa tudi v izrazoslovju. Žal se je pri tem večkrat preveč zanesel na dosedanje trditve raznih jezikoslovcev in etnografov, ki so zgradili svoje teze na prepričnem gradivu in nezadostnih raziskavah na terenu. Kjer je Anton Cevc sam raziskoval in iskal na lastno pest, pa so njegovi rezultati trdni. Ena izmed takih prenatrjenih tez, ki so jih izdelali nekateri slovenski jezikoslovci in etnografi, je ta, da smo Slovenci od drugih samo sprejemali, ne pa dajali. Če npr. odkrijejo nekje v Alpah kak izraz, ki je enak ali podoben slovenskemu, takoj proglasijo slovenski izraz za izposojenko, ne da bi upoštevali tudi drugo možnost, da so si namreč lahko drugi izposodili izraz od Slovencev. To velja npr. za izraz »žehtar«, ki ga poznajo samo še v bavarskih Alpah, a je očitno bolj doma pri Slovencih. Kljub temu ga Cevc z drugimi etnografi in jezikoslovci vred brez pomisleka proglasi za izposojenko. Vse preveč govori tudi o Ilirih, premalo pa upošteva staro noriško kulturo.

Neroden zdrslaj se je pripetil Cevcu tudi na strani 15, kjer piše o »precej močni nemški kolonizaciji v drugi polovici 10. stoletja po zmagi nad Obri na Laškem polju«. Pri tem pa je očitno zme-

šal dva dogodka, namreč nemško kolonizacijo po zmagi Karla Velikega nad Obri ob koncu 8. stoletja in poraz Madžarov ob reki Lech v 10. stoletju, toda naselitev Madžarov je ravno zavrila nemško kolonizacijo. Ta spodrsrlaj je najbrž posledica dejstva, da je starejša slovenska zgodovina vse preveč zanemarjena celo v strokovnih krogih.

Na splošno pa je vendar Cevcova knjiga solidno delo. Pohvaliti je treba tudi opremo knjige, ki je delo arhitekta Vlasta Kopača, ki ima poleg drugega veliko zaslugo za to, da prevneti graditelji združnih hlevov niso za vedno uničili planšarstva na Veliki planini in vse dokumentacije o njem.

U.

USPEH DIRIGENTA ANTONA NANUTA NA DUNAJU

V nedeljo 28. maja je dirigent Anton Nanut doma iz Kanala ob Soči, dirigiral samostojen koncert Dunajskega komornega orkestra (Wiener Kammerorchester) v dunajski Koncertni hiši (Konzerthaus) pred izbranim občinstvom in žel hvaležno priznanje.

Spored je obsegal simfonijo drubnovniškega klasičnega Sörga, Mozartov koncert in Haydnovo malo orgelsko mašo v izvanjanju orkestru, solov soprana pianista in orglarja ter zbora.

Prireditve je spadala v okvir »Dunajskih slavnostnih dni« (od srede maja do srede junija), ki imajo svetoven ugled. V tej zvezi je povabilo našemu dirigentu Nanutu na dirigiranje samostojnega koncerta toliko pomembnejše priznanje.

Kot znano, Anton Nanut že leta uspešno vodi poletni festival v Dubrovniku.

V oceno smo prejeli:

»Naša luč«, mesečnik za Slovence na tujem, junij 1973, leto 22. Založba Družba sv. Mohorja v Celovcu.

Izšel je »Zaliv« št. 40-41

Ob koncu preteklega tedna je izšla nova, 40-41. številka revije »Zaliv«. Na uvodnem mestu prinaša besedilo predavanja Lojzeta Udeta »Avstrijska državna pogodba in njena manjšinska zaščitna določila«. Josip Merku nadaljuje svojo razpravo o okoliščanskem bataljonu leta 1868, ki pa je veliko več kot bi se dalo sklepati iz naslova. Boro Ban nadaljuje dolgo novelo »Moč v belem«. Milko Renner piše o stoletnici Mazzinijeve smrti in njegovih »Slo-

IZ ŽIVLJENJA SLOVENSKEGA KULTURNEGA KLUBA

V soboto, 19. maja, smo imeli dijaki v klubu glasbeni večer, edini v letošnji sezoni.

Zastopani so bili naslednji instrumenti: klavir - Stojan Kuret kot solist in kot spremljava; Tomaž Simčič - solist; Igor Kuret - violina; Adrijan Pahor - klarinet; Evald Krevatin - trobenta ter trio »Fantje spod meje«: Igo Radović - harmonika, Sergio Grasi - klarinet, Nevo Radović - pozavna (bombardine).

Skoraj vsi naštetih izvajalci se že vrsto let ukvarjajo z glasbo pri Glasbeni matici. Z zanimanjem smo sledili njihovemu izvajanju, ki se je pri nekaterih odlikovalo bolj po tehniki, pri drugih po doživljaju podajanju izbrane skladbe.

Prepričani smo, da bodo še večkrat nastopili tako pri nas kot na drugih prireditvah, saj že zdaj, ko jih čaka še dobršen del študija, kažejo svoje sposobnosti.

Z veseljem bomo sledili njihovemu trudu in zasluznim uspehom.

T.

SOŽALJE

Odbornica Slovenskega kulturnega kluba Ester Sferco je pred dnevi izgubila svojega očeta. Člani kluba ji ob tej hudi izgubi izrekajo globoko občuteno sožalje.

NASIM NAROČNIKOM!

Zadnji čas smo prejeli nazaj nekaj praznih ovitkov s pripombo naročnikov, da so prejeli samo ovitek brez lista. Drugi se pritožujejo, da dobivajo list neredno ali pa ga sploh ne dobivajo. Nazaj prihajajo izvodi, poslani dolgoletnim naročnikom, s pripombo »sconosciuto«, čeprav točno vemo, da naročnik ni menjal stanovanja. Vse to je v zvezi s sedanjim neredom na poštah in s preobremenjenostjo poštarjev, ali morda z njihovo nevoljo nad preobilnim delom. Prosimo naročnike, naj upoštevajo, da krivda ni pri upravi, ampak pri poštah. Upamo, da bodo te nevednosti prenehale, ko bo delovanje pošte spet redno steklo.

UPRAVA N. L.

Koncert zbora »Lojze Bratuž«

V četrtek 31. maja je bil v farni cerkvi sv. Jerneja na Opčinah koncert znanega goriškega mešanega zbora »Lojze Bratuž«. Zbor se je predstavil občutno okrepljen in s tem še pridobil na zvočnosti, ki je v akustični cerkvi prišla do polnega izraza.

V prvem delu so bile na sporedu skladbe nabožnega značaja slovenskih skladateljev Matije Tomca in Alojza Mava, pa tudi skladbe Scarlattija, Bartoluccija in Gallusa. V drugem delu pa je zbor zapel vrsto posvetnih skladb resnejšega značaja, med katerimi sta bila zastopana tudi domačin Stan-ko Malič in Aleksander Vodopivec. Prav pri Vodopivčevi »Pesmi« je zbor dokazal, da se more z uspehom spoprijeti tudi z manj običajnimi, sodobnimi harmonijami. Svojo lepo pevsko tehniko, iz katere izhaja tudi lep zvok in čista intonacija, je

zbor še posebno podčrtal pri Scarlattijevi »Ad te, Domine levavi« pri Bartoluccijevi »Laetentur coeli« in Gallusovi »O mors, quam dura«. Skrbno dinamično izdelanost in živahen temperament je zbor pokazal pri obeh Mavovih skladbah.

V dirigentu Stanku Jericiju ima zbor odličnega mentorja, ki natančno dozira dinamične razlike in daje frazam naravno prepričljivost. Zavidljivo stopnjo oblikovne zgradnje je dirigent dosegel posebno pri Tomčevi »Jutranji pesmi«, monumentalni Mavovi »O kam, Gospod« in pri vseh treh skladbah v latinščini.

Koncert je privabil v cerkev veliko število poslušalcev, ki so se na koncu izvajanja zvalili z gromkim ploskanjem.

U. V.

vanskih pismih«, (morda nekoliko preveč zaneseno in romantično); objavljen je tudi prevod razprave »Za (neko) rešitev narodnega vprašanja«, ki jo je napisal Guy Héraud. Jurij Zalokar končuje razpravo o Gandhiju in našem času; tokrat obravnava med drugim vprašanje alkoholizma. Mirjam Gregorčič nadaljuje svoje razmišljanje »K vprašanju slovenske biti ali ne biti«, v katerem se pogloblja predvsem v vprašanje slovenske družine in v razmere, v katerih živi. Objavljenih je spet nekaj pisem Alojzija Resa Bevku in mrs. Trinku. Igor Mileš razpravlja o »Fiziognomiji totalitarizma«. Sledi nekaj odlomkov iz »Tajne zgodovine Gestapa«, ki prikazujejo politiko francoskih komunistov med drugo svetovno vojno in tik pred njo.

Posebno zanimiv pa je »Sorrentinski dnevnik« Borisa Pahorja, v katerem načenja najrazličnejše probleme« posebno take, ki nas najbolj zanimajo. Iz revije »Prostor in čas« 1-2, 1973 je ponatisnjeno razmišljanje Janeza Menarta »O slovenstvu danes«. Sledi še besedilo predavanja Luke Sienčnika pred slovenskimi koroškimi občinskimi odborniki. Pesmi sta prispevali Irena Žerjal in Mirjana Selj. Na koncu so objavljene razne aktualnosti, polemični spisi, npr. Odgovor »Gospodarstvu« in satirični »Most vzdihljajev« z nekaj »pikrimi«.

To naj bo za danes zgolj informacija našim bralcem, ker se bomo k tej novi zanimivi številki »Zaliva« še povrnili.

Sodobno kmetijstvo

Nedavno smo poročali v okviru te rubrike o ukrepih, ki jih namerava sprejeti Evropska gospodarska skupnost za razvoj prireje mesa. Ti ukrepi so zdaj sprejeti in zadevajo prispevke za preusmeritev prireje mleka na prirejo mesa in pa višino prispevka.

Kdo bo deležen prispevka za preusmeritev prireje?

V poštev pridejo le živinorejci, ki so na dan, ki ga bo določila posamezna država članica, imeli v hlevu vsaj 11 krav mlekaric. Posamezne države bodo lahko odredile tudi drugače in sicer bodo lahko podeljevale prispevke tudi za manjše število glav (najmanj 4), toda le v področjih, v katerih pridobivajo polovico mleka v hlevih z manj kot 11 glavami.

Podeljevanje prispevkov ni obvezno, lahko jih nadomestijo ukrepi za okrepitev novih pobud za prirejo mesa (posebni prispevki za razvoj specializirane prireje mesa).

Prispevki za specializirano prirejo mesa

Posebnih prispevkov za specializirano prirejo mesa bodo deležni vsi tisti živinorejci, ki bodo na dan, ki ga bodo določile posamezne države članice, imeli v hlevu vsaj 5 krav ali brejih junic, primernih za prirejo mesa. Za zadrage mora biti najmanjše število goveda pasem, primernih za prirejo mesa trikrat tolikšno, kot znaša število članov zadrage. Vsekakor je podelitev prispevka vezana na pismo obvezo rejca, da bo vsaj štiri leta redil govedo za prirejo mesa večje po po številu kot na prej omenjeni dan. Število takšnega goveda ne sme biti v četrtem letu manjše kot 8. Za vsako glavo primerne pasme goveda več kot na prej omenjeni dan, bodo izplačevali prispevek v višini 240 enot EGS.

Ukrepi EGS za večjo prirejo mesa

Prispevki za preusmeritev

Na podlagi čl. 10 ukrepa števil. 10/159 bodo prej omenjene posege dopolnili s prispevkom za preusmeritev. Svet EGS je določil višino takšnega prispevka, ki ga bodo podeljevali na hektar kmetijske površine, namenjene prireji mesa. Prispevka bodo deležni tisti kmetijski obrati, pri katerih delež prodaje goveda ali ovc presega 50 odst. vse prodajne vrednosti. Prispevki bodo najvišji v prvem letu, nato jih bodo postopoma zmanjševali.

—o—

POČITEK NA KMETIH, KI IMAJO ŽIVINO

Blizu Tržiča in Brezij na Gorenjskem bodo letos sprejeli v goste Nizozemce, ki bodo preživeli dopust na kmetih, kjer imajo hlev za živino. Nizozemci hočejo živeti tako, kot živijo kmetje. V ta namen so turistične organizacije na Gorenjskem pripravile 24 postelj, ki bodo, kot vse kaže, vso sezono polno zasedene. Turisti bodo jedli v gostilni »Pri banki« na Hudem pri Tržiču, kjer bo zanje tudi informacijski center.

OLAJŠAVE ZA TELEFONSKE PRISTOJBINE IN NAPELJAVE

Ministrski odlok z dne 28. avgusta 1972 prinaša v členu 3 in 6 za kmetovalce posebno zanimiva določila. Gre za 50-odst. znižanje stroškov za napeljavo telefona in za 25 odst. znižanje telefonske pristojbine. Omenjene ugodnosti veljajo za čiste kmete, torej za neposredne obdelovalce (tudi za spolovinarje in najemnike), pa tudi za vse tiste, ki neposredno vodijo svoj kmetijski obrat. V tem oziru morajo zainteresiranci predložiti Državni telefonski družbi (SIP) potrdilo o vpisu v kmetijsko blagajno oziroma potrdilo pokrajinskega kmetijskega nadzorništva.

DEVIZNA BORZA V JUGOSLAVIJI

(Nadaljevanje s 5. strani)

dolar, zahodnonemška marka, norveška krona, švicarski frank in švedska krona.

Po poslovniku imajo predstavniki bank za nakup in prodajo vsake posamezne valute deset minut časa. Nato predstavnik deviznega tržišča sporoči, kakšen posel je bil sklenjen. Sledi napoved ponudbe oziroma povpraševanja za naslednjo valuto.

Na prvi seji devizne borze je bilo razmerje med ponudbo in povpraševanjem pri posameznih valutah zelo različno. Ponudba ameriških dolarjev je bila štirikrat večja kot povpraševanje. Po drugi strani je bilo povpraševanje po francoskih frankih za osemkrat višje od ponudbe. Dolarjev je bilo prodanih milijon 170 tisoč.

Jugoslovanski uradni krogi označujejo uvedbo deviznega tržišča kot važen korak na poti do konvertibilnosti dinarja ter do čimširše vključitve jugoslovanskega gospodarstva v mednarodno delitev dela. Uradno tudi razlagajo, da ima Jugoslavija poseben model devizne borze, ki v nasprotju z borzami v kapitalističnem svetu izključuje spekulacijske devizne kupčije, kljub temu pa omogoča oblikovanje tržne cene deviz. Za zdaj so dopustne le promptne borzne kupčije, ne pa terminske za poznejši nakup ali prodajo. Pravica do nakupa deviz na borzi ne pomeni hkrati pravice do uvoza blaga, za katerega velja stari uvozni režim.

To govorjenje o spekulaciji je dvomno, ker gospodarska spekulacija nima ničesar opraviti s politično. V gospodarstvu namreč spekulacija pomeni predvidevanje, kakšni bosta v bodočnosti ponudba in povpraševanje na tržišču. Slednje pa je tudi steber svobodnega tržišča, ki temelji na zakonu o ponubi in povpraševanju. Postavitev na tržišče blaga ali deviz ob pravem trenutku v skladu s predvidevanji uravnoveša in znižuje cene, katerih naraščanje zdaj razbija prizadevanja za gospodarsko stabilizacijo v Jugoslaviji.

Odprt človek tako včeraj kot danes

III.

Tega leta so se križarski javni in kulturni delavci dokončno preselili v Dom in svet, ki so mu ostali zvesti vse do njegove krize v letu 1937, nekateri med njimi pa so sodelovali priložnostno zdaj tukaj zdaj tam (večinoma še pri LZ, npr. Miran Jarc).

Dom in svet je bil že v prejšnjih časih odprt sodelovanju križarjev in nekateri ibmed njih, posebno starejši ali pa literarno in kulturno miselno že bolj izdelani, zreli, so v njem že nekaj let redno sodelovali. Vendar pa je bil Dom in svet le splošno katoliška, da ne rečemo slovenska kulturna revija, ki je imela nujna strožja estetska merila kot mladinska revija Križ in ki kljub še tako velikim in iskrenim simpatijam do te svoje mlajše tovarišice ni hotela ne mogla spremeniti niti svojega kulturnega načrta niti svojega uredniškega koncepta. Križ na gori in pozneje Križ je bil izrazito glasilo določeno orientirane določene skupine katoliške mladine, tako imenovanih »pokretašev«, in čeprav je zatrjeval na svojih straneh, da mu je mlad »vsak, ki živi iz tega, kar veruje in sam spozna, doživi, ki torej živi neposredno iz sebe«, in čeprav je bilo med njegovimi sodelavci tudi nekaj tedaj že ne več mladih mladincev je bil vendarle v glavnem glasilo dolo-

čene generacije, katere zgornjo starostno mejo je pomenil Anton Vodnik (rojen 1901), njen center pa je bil komaj eno, dve ali tri leta mlajši od njega (Jože Pogačnik, 1902; Tine Debeljak, 1903; France Vodnik, 1903; Edvard Kocbek, 1904). Kot glasilo mladinskega gibanja in določene generacije sta Križ na gori in Križ objavljala na svojih straneh poleg redkih literarno umetniških prispevkov večinoma ideološke, družbeno kritične in politične članke, ki so po svoji vsebini zaslužili sicer veliko pozornost javnosti, v strogo kulturno zasnovano revijo, kot je bil Dom in svet, pa prav zaradi svoje določene opredeljenosti in večinoma neumetniške problematike, ki so jo obravnavali niso sodili.

Križarji so bili napadov in spletk že vaje. Že Križ na gori in Križ sta se morala neprestano bojevati z ljudmi in institucijami, ki so bile svetovnonazorsko sicer na isti ravni kot križarji. Življenjskonazorsko pa so jim nasprotovale. Kakor je bilo v tako imenovanem svobodnemiselnem taboru navada, da so sodili naprednost človeka po njegovem svetovnem nazoru, tako je bila navada katoliškega tabora, da so glede na človekov življenjski nazor ocenjevali njegov svetovni nazor, torej njegovo katoliško pravovernost. To nevzdržno ideolo-

zlasti leta 1934 z ustanovitvijo politično klerodoločujočih dejavnikov je ogrožalo obstoj Križa na gori in Križa, povzročalo nenehno zaganjanje v Dom in svet in je bilo tudi glavni krivec njegove krize v letu 1937.

Napadi na Dom in svet so se pomnožili zlasti leta 1934 z ustanovitvijo politično klerikalnega študentskega tednika Straža v viharju, ki se mu je v letu 1936-37 pridružil dijaški tednik Mi mladi borci. Za tema časopisoma je stala napačno pojmovana, potvorjena ideja in organizacija katoliške akcije, ki se je razvila na slovenskih tleh v smrtnega sovražnika vsakršnega katoliškega »liberalizma« in »modernizma« v kakršnikoli obliki, vezala svoje člane v disciplinirano organizacijo, na podlagi brezpogojne pokorščine postavljenim avtoritetam in vodila v zadnji konsekvenci in ob določenem času do tako imenovanega klerofašizma na Slovenskem.

Te sile, ki so pričele delovati proti križarstvu že ob njegovem rojstvu, so bile glavni krivec krize Doma in sveta v letu 1937. Križarji so se morali že od začetka bojevati proti njim, prav tako pa tudi proti tistim odločujočim dejavnikom in posameznikom, ki teh sil in njihovih teženj bodisi niso opazili, jim bodisi nasledili ali po so se jim iz kakršnihkoli razlogov formalno podrejali.

(Dalje)

35



Po Conradu Richterju
prireja Olga Ratej, riše Melita Vovk-Štih.



69. To strašno pot je že enkrat prehodil pred letom, ko so ga na silo ločili od Polovične puščice in Malega žerjava. Prav tako kot onadva takrat bo danes njegov oče ostal na nasprotni strani. Prav tako kot takrat je občutil prekočo bolečino v sebi, in so mu vrele solze na oči. Prav tako kot takrat je danes zoper svojo voljo pahnen med tuje ljudi, ki jih mrzi in prezira. Toda kako rad bi današnji dan zamenjal s takratnim! Takrat se je lahko navzlic vsem oviram še vrnil domov. Vedel je, da se bo nekoč še vrnil, saj ga je dom čakal. Danes pa je brezdomec. Takrat sta Polovična puščica in Mali žerjav zvesto vztrajala na drugem



bregu, medtem ko je sam bredel čez reko. In dokler se je lahko oziral, je še videl svoja prijatelja, kako sta stala na popoldanski strani in mu mahala v pozdrav. Danes pa, ko je prebredel reko in dosegel jutranjo stran, danes ni bilo na drugi strani nikogar. Zaman je iskal s pogledom. Očeta ni bilo več. Izginil je. Beli sin je dolgo zrl na popoldansko stran, da bi videl, ali se bo premaknila kakšna veja v podraستی. Ne, nobena veja se ni premaknila. Tam, na oni strani, so se ga vsi odrekli, oče, Polovična puščica, bratanci in bratje, drevesa in sonce.



70. Kolovoz, ki je na oni strani pripeljal do broda, se je na tej strani reke oddaljeval z enakimi, globokimi kolesnicami v mehki ilovici. Pomislil je, ta kolovoz vodi tja, kjer so beli ljudje sužnji svoje lastnine in kjer prebijajo svoje prazno, neveselo življenje med tesnimi zidovi — daleč od njegove ljubljene prostosti gozdov, prostosti Indijancev. In zdaj bo moral tudi sam po tem kolovozu, v svet, kamor ga ne vleče srce. Njegovo srce je ostalo na oni strani, na popoldanski strani, od koder so ga izgnali. Toda zakaj, zakaj? Zakaj nima nikjer doma, zakaj ne sme biti nikjer doma? Zakaj ne more živeti po svoji volji in odločitvi? Zakaj se mora pokoriti volji drugih? Spomnil se je lepih oči Češminovega

vršička, toda le za minljiv hip, zakaj njegovo ubogo, izmučeno srce ni moglo sprejeti in prenesti noobenega spomina. Bilo je prazno in votlo. Samo trpko vprašanje je v enakomernem ritmu vrtalo po tej praznini: Zakaj? Zakaj ni nikjer doma? Zakaj je neusmiljeno vržen na golo sipino nikogaršnjega življenja, neskončno sam med dvema bregovima? Zakaj? Zakaj? Obup ga je malone strl, vendar ni zajokal. Jokal ne bo nikoli več. Stal je na bregu, najbolj zapuščen deček na svetu. Velika samota je bila v njem in vse naokrog.

KONEC

B
E
L
I
S
I
N